

І. І. ОБЛЄС

кандидат педагогічних наук, доцент
Класичний приватний університет

РОЛЬ ПЕДАГОГА НОВОГО ТИПУ В УСПІШНІЙ ПРОФЕСІЙНІЙ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ

У статті розглянуто особливості професійної соціалізації студентів-першокурсників; визначено умови організації ефективної навчально-педагогічної діяльності, успішної взаємодії в системі “студент-викладач”, результативного професійно-педагогічного спілкування, формування власної професійної ідентичності першокурсників; розкрито роль педагога нового типу (окремі аспекти організації тьюторської діяльності, функції педагога-модератора, техніка педагогічної фасилітації) у створенні унікального індивідуального простору для розвитку особистості студентської молоді.

Ключові слова: модератор, педагог нового типу, педагогічна діяльність, педагогічне спілкування, професійна ідентичність, професійна соціалізація, студенти-першокурсники, тьютор, фасилітатор.

В Україні, за інформацією Держкомстату, на 2016–2017 н.р. (без урахування тимчасово окупованої території АРК, м. Севастополь та зони проведення АТО) нараховується 657 вищих навчальних закладів, де навчається 1587 тис. студентів [9]. На жаль, близько 60 тис. виїхало на навчання за кордон, відтак фундамент професійної соціалізації цієї молоді буде закладено іншою державою. Динаміка збільшення “освітніх емігрантів” викликає занепокоєння, адже студентство – це та соціально-демографічна група, що є потенційним резервом суспільства, це виробнича сила в майбутньому різних галузей економіки, сфери науки та культури країни.

Сама студентська молодь, як особлива соціальна категорія, специфічна спілка людей, об’єднаних інститутом вищої освіти, ставить головні завдання перед вітчизняною освітньою сферою.

Сьогодні, для забезпечення якісної професійної освіти, актуальними залишаються завдання: підготовка молоді до професійної життєдіяльності у відкритому демократичному суспільстві; задоволення потреб особистості в інтелектуальному, культурному, творчому розвитку; забезпечення умов для оволодіння системою знань про людину, природу і суспільство; створення атмосфери доброзичливості й взаємної поваги в стосунках між викладачами та студентами; допомога в набутті студентами повноцінних актуальних знань з певної галузі наук тощо.

Виконання вказаних завдань, з гарантованим досягненням позитивного результату, неможливе без оволодіння студентами навичками самостійності мислення, перцепції, аналізу та практичного застосування професійних знань і вмінь в умовах динамічного, швидкозмінного сьогодення, причому освітній процес обов’язково має будуватися на європейських ціннос-

тях поваги до людської гідності, свободи вибору та самовизначення, толерантності, соціального партнерства. Саме таких умов організації освітнього процесу бракує, на наш погляд, українським вишам для досягнення відповідного рівня професійного та особистісного розвитку сучасної молоді.

Створення особливого “освітнього клімату” щодо спільної мети та її досягнення, сумісна діяльність тих, хто навчається, з тими, хто навчає, а не тільки умови (матеріальні, гігієнічні, морально-психологічні), у яких відбувається процес професійної підготовки, сприятимуть продуктивній організації спільної роботи, подоланню когнітивних, комунікативних, емоційних бар’єрів, часто попередньо створених вчителями загальноосвітніх навчальних закладів, забезпечать активний пізнавальний процес на заняттях студентів-першокурсників, допоможуть швидше адаптуватися до умов вишу.

Проблема адаптації першокурсників до умов навчання вирішується фахівцями в галузях психології (Т. Алексєєва, Ю. Бохонкова, В. Демченко, О. Кузнєцова, Л. Літвінова, В. Скрипник та ін.), соціології (А. Андрєєва, І. Бех, А. Гришанов, П. Каземіренко, В. Цуркан та ін.), педагогіки (Ю. Бабахан, Н. Дятленко, Н. Коцур, М. Левченко, В. Сорочинської, В. Штифурак та ін.).

Щодо останньої дослідники аналізують проблеми саме початкового етапу: нові дисципліни та вимоги до процесу їх вивчення, незвичні форми, методи, принципи організації та контролю занять тощо, на тлі пристосування до нових умов життєдіяльності та взаємодії в новому колективі. Звідси виділяють такі форми адаптації першокурсників до умов вишу, як: формальна (інформативно-пізнавальне пристосування студентів до нового оточення, структури, змісту і вимог вищого навчального закладу), суспільна (процес внутрішньої інтеграції груп студентів-першокурсників ті їх подальша інтеграція до студентського оточення загалом), дидактична (підготовка до нових форм та методів навчальної роботи у виші) [1].

Оскільки дидактичний аспект передбачає оволодіння формами та методами навчання, вміннями та навичками самостійної розумової роботи, вироблення навичок самоосвіти та самоконтролю, саме педагоги призвані прийти на допомогу й організувати навчальний процес відповідно до вимог і потреб студентської аудиторії.

Успішній професійній соціалізації (яка виступає складовою соціалізації в цілому), перетворенню індивіда в повноцінну особистість, активного, перспективного члена українського суспільства, допоможе педагог нового типу.

Мета статті – розглянути особливості професійної соціалізації студентів-першокурсників; розкрити роль педагога нового типу у створенні унікального індивідуального простору для розвитку особистості; проаналізувати вплив нетрадиційних ролей викладача (тьютор, модератор, фасилітатор) на саморозвиток та самовдосконалення студентської молоді.

Соціалізація як процес формування вмінь і соціальних установок, що відповідає соціальним ролям індивіда, вперше розглядалася в працях Н. Смелзера, Е. Дюркгейма, Ф. Гіддінгса, П. Сорокіна, Г. Тарда. Останній додав до основи функціонування соціуму психічне начало, яке неможливе без

спільної діяльності, що проходить через механізми навіювання та наслідування, за допомогою чого формуються загальні цінності, під впливом яких в індивіда виробляються групові установки, усвідомлення ідентичності [10].

Розглядати соціалізацію як процес активного відтворення системи соціальних самонастанов індивіда через його активну діяльність необхідно крізь призму головного вимірювача-виду – професійної соціалізації, яка може аналізуватися як у межах соціально-професійної групи, маючи конкретну професійну спрямованість, так і в межах розвитку адаптаційно-інтегративних характеристик особистості, як складової процесу соціалізації.

Професійне становлення, професійне самовизначення, професійну адаптацію особистості проаналізовано в працях К. Абульханової-Славської, Л. Анциферової, Л. Божович, О. Гури, М. Дамідавчюса, А. Деркача, Г. Кондратьєвої, І. Кузнецової, Н. Лукашевич, В. Петровського, С. Рубінштейна, Н. Чайкіної. Остання розкриває процес взаємодії особистості та соціального середовища з метою досягнення таких відносин між ними, які більшою мірою забезпечують ефективність професійної діяльності.

Професійна соціалізація є процесом засвоєння індивідом окремих знань, умінь, навичок, професійного досвіду, оволодіння стандартами та цінностями професійної сфери. Професійна соціалізація передбачає набуття професії, входження до професійного середовища з подальшою реалізацією набутого досвіду та здійснюється в трьох важливих напрямках: діяльності, спілкуванні та самосвідомості.

Головним видом діяльності для студентства залишається навчально-пізнавальна, яка передбачає педагогічну взаємодію в системі “студент-викладач” і є системою взаємних впливів на основі спільних інтересів і цілей професійної освіти.

Українські та зарубіжні вчені ще з кінця XIX ст. порушували питання організації педагогічної діяльності (Ш. Амонашвілі, Ю. Бабанський, Б. Блум, Д. Дьюї, В. Кан-Калик, А. Макаренко, К. Роджерс, В. Сухомлинський, В. Шаталов, Л. Шульман), поповнивши в XX ст. проблематикою професійного становлення викладача ВНЗ (А. Барабанщиков, О. Гура, І. Ісаєв, Н. Кузьміна, Л. Макарова, А. Петровський, Ю. Фокін), професійної підготовки студентської молоді (О. Глузман, В. Гриньова, О. Дубасенюк, В. Семиченко, С. Сисоєва, В. Сластьонін).

Із раннього віку індивід розширює коло своєї діяльності, засвоює нову та вдосконалює попередньо набуту. Ефективність оволодіння професією залежить від багатьох факторів, серед яких головний – правильний вибір майбутньої діяльності. Студентство як період отримання освіти, набуття професійної кваліфікації, є відповідальним життєвим етапом у плані погодження власних бажань і можливостей з умовами та вимогами з боку роботодавців і суспільства загалом.

Викладачеві, як досвідченій людині, необхідно враховувати, що студентський контингент в аудиторіях сформований під впливом різних факторів – як зовнішніх (популярність та попит на професію наразі, висока за-

робітна плата або наполягання батьків), так і внутрішніх (можливості, здібності, інтереси). Тому ускладнення в навчальній діяльності можуть виникати з різноаспектних причин.

Суперечності, з якими стикаються першокурсники, лежать у різних площинах, головна з яких – реальний процес навчання. Якщо студент не спроможний подолати труднощі, це може призвести не тільки до низьких результатів, слабкої успішності, навчально-творчої пасивності, а й сформувати негативне ставлення до праці, загальмувати процес професійної соціалізації, а в подальшому – соціалізації особистості загалом.

Навчання – провідна діяльність студентів-першокурсників. Спільне, двостороннє, цілеспрямоване – воно побудоване на спілкуванні, породжує потребу в спілкуванні як у процесі обміну інформацією, взаємодії, сприйнятті та розумінні один одного. При цьому в індивіда виникає потреба щодо свідомого визначення власної професійної ідентичності.

Питання побудови конструктивного, результативного спілкування в освітньому процесі є досить популярним і розглянуто в працях Ю. Бабанського, В. Горянина, І. Зязюна, В. Кан-Калика, Н. Кузьміної, О. Мудрика, Л. Петровської, О. Щербакова та ін.

Педагогічне спілкування – специфічна діяльність учасників навчально-виховного процесу, спрямована на створення, формування, підтримку, зміцнення (або руйнування) їх співпраці [8]. Педагогічне спілкування – це професійне спілкування викладача з учнями на занятті або поза ним (у процесах навчання та виховання), яке має певні педагогічні функції та спрямоване (якщо воно повноцінне й оптимальне) на створення сприятливого психологічного клімату, а також на іншого роду психологічну оптимізацію навчальної діяльності та стосунків між педагогом та учнями в середині учнівського колективу [6].

Особливістю професійно-педагогічного спілкування є його формальність і неформальність; контакти з широким колом різних за статтю, віком, соціальним статусом, освітнім рівнем людей; із колегами, молоддю, їх батьками, адміністрацією, епізодично залученими до професійних інтересів організаціями чи особистостями. З кожними суб'єктами спілкування викладач налагоджує міжособистісний зворотний зв'язок, який передбачає відгук на відповідні погляди, переживання, турботи чи проблеми співрозмовника.

Педагог виступає ініціатором, організовує та керує процесом пізнання, обміну інформацією, при цьому соціально-психологічна суб'єкт-суб'єктна взаємодія передбачає розуміння, співчуття, сприйняття студента як рівноправного партнера навчально-виховного процесу, самоцінну, здатну до саморозвитку особистість. Саме педагог, на засадах поваги, допомагає побудувати власну систему цінностей, власну професійну ідентичність.

Ідентичність як відчуття приналежності до різних соціально-економічних, національних, політичних, професійних та інших груп, з якими ототожнює себе індивід, існує на двох рівнях: особистісна (передбачає фізичне, інтелектуальне, моральне самовизначення) та соціальна (співвідне-

сення з окремою соціальною групою: раса, стать, національність тощо). На рівні соціальної ідентичності людина прагне до збільшення самоповаги, підтримки позитивного “Я”-образу, тим більше, що роки студентства – період виявлення юнацького максималізму. За допомогою соціальної ідентичності пояснюється феномен конкуренції або міжгрупові конфлікти, при цьому членство в окремій групі залежить від її позитивної чи негативної оцінки з боку суспільства.

Дослідження ідентичності та професійної ідентичності як різновиду проводили Е. Еріксон, Дж. Марсія, Е. Клімов, Е. Борисова, В. Павленко, Л. Мітіна, П. Гнатенко, Л. Шнейдер. Останній під професійною ідентичністю розумів “аспект специфічної інтеграції особистісної та соціальної ідентичності до професійної реальності”, який є продуктом професійного самовизначення особистості, що репрезентується через образ “Я” [11].

Розглядаючи концепції професійної ідентичності, дослідники наголошують, що професійна ідентичність – це найважливіший фактор психологічного благополуччя людини, оскільки вона забезпечує “психоекологічний баланс” – відчуття стабільності навколишнього світу та впевненості в своїх силах [4].

Проблема формування професійної ідентичності в студентів-першкурсників спонукає педагогів до пошуку шляхів модернізації освітнього процесу з метою прискорення професійної соціалізації та запобігання професійним деструкціям у майбутній трудовій діяльності.

Відтак, головне завдання професійної соціалізації – формування потенціалу успішного залучення індивіда до процесу трудової діяльності та підтримка високого рівня професійної мобільності протягом життя. Необхідним критерієм і результатом при цьому виступають пристосування та засвоєння особистістю норм і вимог професійного середовища, а також рівень саморозвитку, самореалізації і самоактуалізації в обраній діяльності.

Найбільш складними ці процеси виявляються у сфері діяльності “людина-людина”, до якої залучені викладач зі студентами, коли, для успішного досягнення результату, обов’язково необхідно розуміти один одного, поважати один одного, вміти встановлювати контакти. При цьому педагог повинен розумітися на особливостях психофізіології, мати стійкий гарний настрій, здатність уловлювати настрої, наміри, розбиратися у взаєминах і знаходити спільну мову з різними за статтю, віком, соціальним статусом, рівнем розвитку особистостями, – стати педагогом нового типу.

Аналіз механізмів гуманізації, толерантності, демократизації щодо організації та супроводу навчально-виховного процесу, починаючи з класичних позицій учителя (Г. Безпалова, П. Блонський, Т. Ковальова, М. Пирогов, К. Ушинський, Е. Симанюк, В. Сухобська, Л. Шнайдер), поповнюються новими підходами до розуміння ролі педагога в навчально-виховному процесі.

Формування педагога нового типу відбувається в руслі полідіяльності, полісвідомості, полілога. Це – вчитель-психолог-організатор, вільний

від догматичного мислення, здатний до наукових досліджень та рефлексії; загальнопедагогічні знання якого складають цілісну, функціонуючу в реальній діяльності, систему. Це – фахівець, що гармонійно сполучає традиційний та передовий педагогічний досвід, створюючи студентоцентристську, гуманістично-особистісну, творчу атмосферу розвитку та вдосконалення всіх учасників освітнього процесу.

Зважаючи на те, що професія викладача за метою належить до класу “перетворювальних”, а за умовами – до “праці з підвищеною моральною відповідальністю за здоров’я і життя людини”, завдання “перетворити – не нашкодивши!” – архіскладне.

Оскільки навчання – процес двосторонній, треба враховувати: якою б продуманою не була організація навчання, яким би змістовно насиченим, категоріально зрозумілим, структурно-логічним матеріалом не намагався наситити викладач своє заняття, використовуючи при цьому емоційність, наочність, різні форми чи методи подачі інформації – пасивність, автоматична фіксація, несвідоме сприйняття не дадуть високих результатів засвоєння дисциплін студентами, тим більше, першого курсу. Тільки свідомо зацікавленість у матеріалі та співпраця дадуть змогу мотивовано отримати не лише високий продуктивний, а й творчий рівень знань, пробудять бажання подальшої самоосвіти, саморозвитку, самовдосконалення.

Необхідність модернізації умов, форм, засобів, механізмів організації та управління навчально-виховним процесом змушує педагогів-практиків до подальших пошуків нових підходів, методик, технік, технологій, чи вдосконалення вже наявних сьогодні, з метою покращення освітніх послуг, підвищення рівня підготовки фахівців.

Результативність сучасної вищої освіти дослідники напряму вбачають не тільки в технологізації та модернізації навчально-виховного процесу, а й у необхідності перебудови вектору взаємодії педагога зі студентами, яка ґрунтується не лише на виконанні викладачем традиційних ролей та обов’язків організатора, вихователя, наставника. Педагог нового типу, готовий до співпраці, підтримки, розуміння, бажаючи створити унікальний індивідуальний простір для розвитку особистості, може спробувати себе в нових ролях – тьютора, модератора, фасилітатора.

Тьютор (англ. tutor – опікун, репетитор) – педагог-наставник в англійських паблік-скулз, старших граматичних школах або педагогічних коледжах. [3]. Головною передумовою активного розвитку сучасного тьюторства вважається процес індивідуалізації освіти. Саме індивідуалізація вимагає від особистості самовизначення, відповідальності за свою життєдіяльність, самостійності й ініціативи. Допомогти, направити, підтримати сучасного учня призвана тьюторська діяльність.

Окремі аспекти організації тьюторської діяльності (як технології супроводу особистісно-професійного розвитку студентів, супроводу самостійної роботи, створення індивідуальних освітніх проектів, як індивідуальне навчання-консультування) відображено в працях О. Андрєєва, В. Би-

кова, Л. Бендової, Н. Жевакіної, С. Загребельної, Л. Кайдалової, Е. Комракова, В. Кухаренко, В. Овсяннікова, О. Поповича, А. Теслінова, С. Федотової, Г. Чернявської, Б. Шуневича, С. Щеннікова.

Мета педагога-тьютора – створення зручного творчого освітнього середовища, яке дасть змогу максимально самостійно, використовуючи навчальний матеріал, Інтернет, досвід інших, отримувати знання та застосовувати їх на практиці. Задачі тьютора у виші – координація, консультація, організаційна допомога студентам у визначенні проблеми, мети та завдань навчальної діяльності, планування щодо реалізації результатів на виробничій практиці, своєчасна корекція помилок. Організаційна роль тьютора домінує над викладацькою. Він виступає консультантом, організатором, партнером тих, хто навчається; створює дружню, доброзичливу, комфортну атмосферу в групі, надаючи методичну та психологічну підтримку.

Викладач-тьютор має володіти системою прикладних умінь та навичок консультаційного змісту, бути готовим до виконання низки специфічних функцій, а саме: управління, діагностики, цілеспрямовування, мотивації, планування, комунікації, проектної організації, контролю, рефлексії [2].

В українській освіті тьюторську систему (як технологія супроводу особистісно-професійного розвитку студентів) широко застосовують під час реалізації дистанційної форми навчання, на короткотермінових курсах підготовки та перепідготовки спеціалістів у системах післядипломної та додаткової освіти. Важливою є й допомога в організації самостійної роботи студентів, яка становить левову частку годин, відведених на вивчення дисциплін.

Добре підготовлений тьютор-викладач зможе організувати особистісно орієнтовану взаємодію зі студентами, допомогти побудувати власну програму навчання, враховуючи індивідуальні психофізіологічні та когнітивні особливості, тим самим задовольнити освітні потреби індивіда, сприяти його саморозвитку та самовдосконаленню за особистою траєкторією.

Допомогу в організації результативного навчально-пізнавального процесу може надати спрямований на стимулювання активності, інтерактивний процес взаємодії – модерація. Метою використання методу модерації є організація процесу навчання, як групового сумісного пошуку вирішення проблем, який спрямований на вироблення спільних рішень, структурований за особливими правилами, здатний розвивати здібності до самостійного й відповідального прийняття особистісних рішень.

Модератор (англ. moderator – посередник, регулятор, арбітр) – організатор групової роботи, який активізує і регламентує процес взаємодії учасників на основі демократичних принципів.

Завдання педагога-модератора: навчити студентів-першокурсників аналізувати інформацію; будувати стратегії і планувати навчальну діяльність; уміти дискутувати, при цьому чути думки інших, висловлювати власні та переконувати в правильності особистих рішень; брати за них відповідальність. Функції модератора – допомогти студенту визволитися від

шкільних стандартів, виявити приховані можливості, нереалізовані вміння, таланти.

Особистісні та емоційні зміни, психологічна неготовність до навчання у вищому навчальному закладі, на новому місті, у новому колективі призводять не тільки до психічного чи розумового перевантаження, а й можуть викликати розчарування в обраній професії, втрату віри щодо власних професійних здібностей і можливостей, життєвої мети.

Сприяти розкриттю власного потенціалу, виявленню внутрішніх резервів, підвищенню самооцінки призваний у сучасних вишах педагог-фасилітатор.

Ефект фасилітації (англ. facilitate – допомагати, полегшувати, сприяти), як покращення індивідуального результату за рахунок присутності іншої особи, вперше досліджував ще наприкінці ХІХ ст. американський психолог Н. Тріплетт. Дослідження продовжили на початку ХХ ст. Д. Тревіс, Дж. Олпорт, В. Меде, С. Харкінс, Р. Зайонц. Останній додав до характеристики фасилітації підсилення домінуючих реакцій, активізацію дій, діяльності в присутності інших людей [5].

У результаті теоретичних і практичних досліджень гуманістичної психології середини ХХ ст. в галузі навчання та виховання особистості, її діяльності та спілкуванні К. Роджерс, Ф. Робака, Р. Тауша, Д. Еспі було запропоновано поняття педагогічної фасилітації. К. Роджерс у праці “Свобода навчатися” зазначав, що акцент у процесі навчання необхідно перенести з викладання на фасилітацію учіння. [7]. Розглядаючи умови дійсної реформи освіти, психолог-гуманіст бачить її, передусім, у перебудові особистісних установок, які реалізуються в процесі міжособистісної взаємодії з учнями педагога-фасилітатора, основні установки якого описуються термінами: “істинність”, “відкритість”, “прийняття”, “довіра”, “емпатичне розуміння”.

Енциклопедія освіти подає поняття фасилітації як стилю педагогічного спілкування, що передбачає полегшення взаємодії під час спільної діяльності; ненав’язливу допомогу групі чи окремій людині в пошуку способів виявлення та вирішення проблем, налагодженні комунікативної взаємодії між суб’єктами діяльності [3].

Впевненість у можливостях і здібностях тих, хто навчається, бачення їх внутрішнього світу, розуміння вчинків і поведінки є невід’ємними умовами ефективного викладання, які можна назвати техніками педагогічної фасилітації (повага, емпатія, щирість).

Фасилітативний вид педагогічної діяльності націлений на усвідомлення студентами, насамперед першокурсниками, власних здібностей, можливостей, ступенів зростання, на підтримку саморозвитку та самовдосконалення за рахунок створення сприятливих психо-емоційних, когнітивних, організаційних умов навчання; допоможе адаптуватися до нового освітнього середовища, перебороти закріплені школою виконавські навички, традиційне суб’єкт-об’єктне спілкування, стандартно-репродуктивне засвоєння знань.

Висновки. Відтак, процес професійної соціалізації студентів-першкурсників перебуває в двох площинах: професійної підготовки до майбутньої діяльності та безпосередньо професійної діяльності. Провідними факторами, що найбільше впливають на процес професійної соціалізації в площині підготовки за вибраним фахом, виступають адаптація до навчальної діяльності у вузі та фактор міжособистісних відносин.

Допомога студентам щодо вирішення проблем навчального характеру, подолання дидактичних, психологічних, комунікативних бар'єрів, які виникають на тлі розбіжностей між умовами, вимогами, техніками навчання в загальноосвітній та вищій школах, можлива саме шляхом розширення ролей викладача, пошуками власних і впровадженні адаптованих до вітчизняної освіти методик і технологій навчання та розвитку особистості.

Педагогічний процес у сучасних закладах вищої освіти повинен організовуватися з урахуванням тенденцій постійного пошуку викладачами шляхів удосконалення підготовки фахівців шляхом: оптимізації навчально-виховного процесу, інтенсифікації навчання, підвищення пізнавальної самостійності, творчої активності та ініціативи студентської молоді, вдосконалення форм, засобів і методів навчання, використання новітніх технологій в управлінні освітнім процесом.

Сьогодні викладач нового типу може обрати для себе, крім традиційних ролей організатора, вихователя, наставника, і нові ролі: педагог-тьютор, педагог-модератор, педагог-фасилітатор, педагог-тренер, академічний консультант. Зазначені ролі націлені на допомогу під час адаптації до вишу, самоорганізації в навчальному процесі, супроводу самостійної роботи студентів, побудові, організації та реалізації індивідуального освітнього маршруту. Головне – усвідомлення педагогічними працівниками необхідності змін власної професійної позиції з урахуванням глобальної інформатизації, технологізації, мобільності системи вищої освіти, готовність до виконання своїх обов'язків, виходячи з інтересів споживачів освітніх послуг.

Список використаної літератури

1. Алексеева Т. В. Психологичні фактори та прояви процесу адаптації студентів до навчання у вищому навчальному закладі : автореф. дис. ... канд. психол. наук / Т. В. Алексеева. – Київ : Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка, 2004.
2. Беспалова Г. М. Тьюторское сопровождение: организационные формы и образовательные эффекты / Г. М. Беспалова // Директор школы. – 2007.
3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук Україна ; головний ред. В. Г. Кремень. – Київ : Юрінком Інтер, 2008.
4. Ермолаева Е. П. Профессиональная идентичность и маргинализм: концепция и реальность / Е. П. Ермолаева // Психологический журнал. – 2001. – Т. 22. – № 4.
5. Зайонц Р. // Психология: Биографический библиографический словарь / под ред. Н. Шихи, Э. Дж. Чепмана, У. А. Конроя. – Санкт-Петербург : Евразия, 1999.
6. Леонтьев А. А. Педагогическое общение / А. А. Леонтьев ; под ред. М. К. Кабардова. – 2-е изд, перераб. и дополн. – Москва : Нальчик, 1996.
7. Роджерс К. Свобода учиться / К. Роджерс, Дж. Фрейберг. – Москва : Смысл, 2002.
8. Рыжов В. В. Педагогика сотрудничества и психология педагогического общения / В. В. Рыжов // Психолого-педагогические проблемы общения в профессиональной

подготовке учителя : межвуз. сб. науч. тр. / ред. кол.: В. В. Рыжов (отв. ред.) и др.. – Горький : МНО РСФСР : Горьков. Гос. пед. ин-т : Горьков. гос. пед. ин-тин. яз., 1989.

9. Прес-служба Профспілки працівників освіти і науки України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pon.org.ua/novyny/>.

10. Тард Г. Законы подражания / Г. Тард ; пер. с фр. – Москва : Академический Проект, 2011.

11. Шнейдер Л. Б. Личностная, гендерная и профессиональная идентичность: теория и методы диагностики/ Л. Б. Шнейдер. – Москва : Изд-во Моск. психол.-соц. ин-та, 2007.

Стаття надійшла до редакції 02.02.2017.

Облес И. И. Роль педагога нового типа в успешной профессиональной социализации студентов-первокурсников

В статье рассмотрены особенности профессиональной социализации студентов-первокурсников; определены условия организации эффективной учебно-педагогической деятельности, успешного взаимодействия в системе “студент-преподаватель”, результативного профессионально-педагогического общения, формирования собственной профессиональной идентичности первокурсников; раскрыта роль педагога нового типа (отдельные аспекты организации тьюторской деятельности, функции педагога-модератора, техника педагогической фасилитации) в создании уникального индивидуального пространства развития личности студенческой молодежи.

Ключевые слова: модератор, педагог нового типа, педагогическая деятельность, педагогическое общение, профессиональная идентичность, профессиональная социализация, студенты-первокурсники, тьютор, фасилитатор.

Oblyes I. Role of the New Type Teacher in Successful Professional Socialization of First-Year Students

The article describes the features of professional socialization of first-year students who performed in three important areas: business, communication and identity. It is noted that the right choice of future activities of students, creating a special “educational climate” teachers, teacher interaction in the “student-teacher” is essential to the adaptation to educational activity in high school as the initial phase of professional socialization.

A constructive, effective pedagogical communication helps to establish interpersonal relationships and feedback between the participants of the educational process, strengthen their cooperation that with proper organization and management of the teacher will raise an equal partner invaluable capable of self-identity. The teacher, based on tolerance and respect helps to build their own value system, their own professional identity of first-year students.

Analysis of the role of the teacher to create a unique space for individual personality development of students, revealed through aspects of a new type of teacher, tutor work organization, acting as moderator, the use of educational technology facilitation.

The paper proves that help students in solving problems of professional socialization (overcoming didactic, psychological, communication barriers that occur against the background of differences between the conditions, requirements, training technicians in secondary and high schools), is possible by expanding the role of the teacher, finding their own and implementing national education adapted to the techniques and technology training and personal development.

Key words: moderator, a new type of teacher, educational activities, pedagogical communication, professional identity, professional socialization, first-year students, tutor, facilitator.